

لمس کلاویه و بیان موسیقایی در پیانو

نوشته‌ی
کلارنس جی همیلتون

ترجمه‌ی
حمید براری

کتابخانه
موسیقی

تهران ۱۴۰۳

فهرست

مقدمه	۶
بخش اول: لمس	۷
۱. لمس انگشتی	۱۲
۲. لمس دستی کلاویه	۱۴
۳. لمس کلاویه با وزن بازو	۱۶
۴. لمس تمام دست	۱۹
۵. خلاصه	۲۰
۶. پدال ها	۲۲
بخش دوم: بیان موسیقایی	۲۴
۱. ارزش ها	۲۴
۲. ضربان در موسیقی	۲۸
۳. عبارات و ترکیباتشان	۳۳
۴. آکسان های نامتعارف	۳۵
۵. تضاد دینامیکی	۴۳
۶. سایه پردازی های دینامیکی	۵۰
۷. تمپو	۵۶
۸. رنگ موسیقی	۶۱
۹. سبک	۶۶

مقدمه

اگر نجاری بخواهد خانه‌ای چوبی بسازد، باید ابزار آلات کاملاً تیزی داشته باشد؛ و همینطور در به کارگیری این ابزار هر جا که لازم باشد تبحر داشته باشد؛ او باید قادر باشد که نقشه‌ی معمار را به خوبی دنبال کند و دورنمای کافی برای معماری تکمیل شده داشته باشد. به همین شکل یک پیانیست باید انگشتان و ماهیچه‌هایی داشته باشد که هنگام اجرا در مواقع بغرنج او را یاری دهند؛ او باید بتواند کلاویه‌ها را برای خلق درجات صدا به اندازه لمس کند. همچنین باید قادر باشد طرح کلی و همینطور جزئیات یک قطعه را آن طور که مورد نظر آهنگساز بوده است دنبال کند.

در کتاب پیش رو پیشنهادهاتی برای به کارگیری از این ابزارها برای رسیدن به هدف فوق ارایه می‌دهیم. برای نوازنده‌ای که انگشتان، دست و بازوان طبیعی دارد باید موارد زیر محقق شود :

(۱) با چه روش‌هایی عوامل درگیر با نوازندگی (دست، بازو، میچ و ...) را می‌توان بطور موثرتری به کار گرفت تا تماس انگشت‌ها با کلاویه تحت تاثیر قرار گیرد.

(۲) چگونه تماس با کلاویه ما را به تفسیرهای هنری از یک اثر رهنمون می‌سازد.

از این دو مورد، مورد اول «انواع لمس کلاویه» و مورد دوم «کارکرد لمس کلاویه در بیان موسیقایی» را تبیین می‌کنند.

بخش اول: لمس

پیش از بررسی مبحث لمس کلاویه، بگذارید ذهنمان را کاملاً از هرگونه تعصب درباره‌ی آنچه که به اصطلاح «مُتد» تکنیک نوازندگی پیانو نامیده می‌شود رها کنیم، هر چند که آن مُتد فوق‌العاده باشد. بخاطر داشته باشیم که نوازندگی پیانو سیر پیشرفتی بیش از دویست سال داشته است در صورتیکه نوازندگان و معلمین در این مسیر لغزش‌هایی داشته‌اند و دائماً در حال آزمون و خطای روش‌های مختلف بوده‌اند. در بسیاری اوقات آنها شیوه‌هایی را گسترش داده‌اند که در ادامه با شیوه‌ی بهتری جایگزین شده است. همینطور، شاگردان معلمین معروف مُقلدانه آنچه را که استادشان دیکته می‌کردند، دنبال می‌کردند. در حالیکه سال‌ها بعد روش‌های مبتکرانه‌تری توسط نوازندگان چیره‌دست ابداع می‌شده است.

استادانی همچون، لیست^۱ و شوپن بطور مثال، روش‌های آزادانه‌ی جدیدی در تکنیک به کار گرفتند. روش‌هایی که اساتیدی مانند هومل^۲، چرنی^۳ و پیروانشان را — که روش‌های کندتری با سیستم‌های خشک آموزشی به کار می‌بردند — شگفت‌زده کرد.

امروزه همانند دیگر موضوعات تحقیقات علمی بی‌شماری روی نوازندگی پیانو انجام شده است؛ با این هدف که در کنار دریافت‌های تجربی که به صورت قانون و عقیده از گذشته پذیرفته شده است، هنرجویان و اساتید به‌طور علمی ارزش‌های نسبی ماهیچه‌ها، بازو و دست را در نوازندگی پیانو مورد ارزیابی قرار می‌دهند تا بفهمند تا چه مقدار ترکیب این عوامل ما را در جهت رسیدن به افکت‌های مورد نظر هدایت می‌کنند. با در اختیار داشتن این دانش، نوازنده می‌تواند تصمیم بگیرد چه لمس کلاویه‌ای را در یک پاساژ اعمال کند و می‌تواند **هوشیارانه** نظرات و پیشنهادات اساتید و «مُتد‌های» آنها را بیازماید.

۱. Liszt

۲. Hummel

۳. Czerny

حرکات اضافی

بگذارید در شروع حرکات ضروری و غیر ضروری ماهیچه را از هم تفکیک کنیم. نوازندگانی را داریم که به جای نوازندگی با هدف جلب توجه حضار به حرکات نمایشی همچون پرتاب دست به هوا و یا خم شدن ناگهانی مچ به عقب روی می آورند.

کسانی که با نادیده گرفتن مکانیزم کلاویه ی پیانو، همانند دلقک ها که روی درام های بزرگ ضربه می زنند روی کلاویه ها ضربه می زنند و غافل از اینکه این کار هیچ تاثیر موسیقایی ندارد. پس از تولید صدا این نوع حرکات کاملاً اضافیست و تاثیری بر موسیقی ندارد و برعکس فشار اضافی که با این کار نوازنده به کلاویه وارد می کند موجب سفت شدن و آسیب به مچش می شود.

آسودگی^۴

قبل از اینکه نوازنده بخواهد درباره ی لمس کلاویه مطالعه کند، او باید مهارت آسوده کردن ماهیچه های مرتبط با فیزیک نواختن را داشته باشد: بدون این توانایی او همانند مجسمه سازی است که بخواهد با گل انعطاف ناپذیر^۵ مجسمه بسازد.

در مرحله ی بعد او باید به مهارت خوبی در کنترل عوامل نوازندگی دست یابد به طوری که ماهیچه یا ماهیچه های مرتبط با نواختن نت های مورد نظر سریعاً به درخواست او بدون دخالت ماهیچه های نامرتبط پاسخ دهند.

کاربرد: تمرینی را برای رسیدن به آسودگی کامل انجام دهید: ابتدا روی زمین بنشینید، دستتان را از شانه آویزان کنید. انگشتان را به پایین فشار دهید، تا به کف زمین برسند و سپس رهایشان کنید.

حال روی صندلی پیانو و روبروی پیانو بنشینید. نام ماهیچه ی توانمندی که غالباً و بطور مداوم در بازوی بالایی استفاده می شود «ماهیچه ی دوسر»^۶ است. دستتان آسوده باشد و با استفاده از این ماهیچه ساعدتان را بالا ببرید و دستتان را آویزان کنید. انگشت ها جهت پایین را نشانه رفته و نزدیک به مماس

۴. Relaxation

۵. Unyielding mud

۶. Biceps

با کلاویه باشند (شکل A). حال اجازه دهید ساعدتان به آرامی پایین بیاید، به طوری که انگشت‌ها کمی روی کلاویه آویزان شده و استراحت کنند و میچ هم پایین تر از انگشت‌ها بیاید (شکل B).

شکل A

شکل B

دوباره دست را همانند حالت پیشین به بالای کلاویه‌ها ببرید و سپس به وضعیت اولیه که بازوها در کنار بدن قرار دارند بیاورید. این حرکت را چندین بار برای هر دست انجام دهید.

انواع لمس کلاویه

حال که به مهارت کافی در رسیدن به شرایط اساسی دست و بازو رسیدید

اکنون آماده‌ی بررسی روی خلق صداهای مورد نظر هستیم. از آنجایی که عامل اصلی خلق صدا فشردن کلاویه توسط انگشتان است، بنابراین باید بفهمیم که چه مقدار فشار انگشت روی کلاویه‌ها بهترین تاثیر را دارد: یا به عبارتی دیگر، مفیدترین و اصولی ترین مقدار لمس کلاویه چیست؟

شیوه‌های متعددی برای لمس کلاویه در طول تاریخ نوازندگی پیانو ابداع شده‌اند اما، در عمل چهار شیوه عمدتاً توسط پیانیست‌های مدرن مورد استفاده قرار می‌گیرند. این روش‌ها، شیوه‌های انتقال انرژی از دست، بازو و شانه به نوک انگشتان را تشریح می‌کنند.

تکنیک چرخش ساعد

چرخش ساعد تکنیک ارزشمندی برای رسیدن به همه‌ی انواع لمس کلاویه است. شاید تا حالا عبارت «به راحتی چرخش دست»^۷ را شنیده باشید. با این که این حرکت بسیار ساده به نظر می‌رسد و لزوماً فقط ماهیچه‌ی ساعد را درگیر می‌کند، اما اگر به درستی به کار گرفته شود، نیروی قابل توجهی خواهیم داشت که می‌توان آن را به لیست ابزارهای ضروری نوازندگی اضافه کرد. در این تکنیک دست‌ها را به چپ و راست می‌چرخانیم و هرچه سرعت چرخش بیشتر باشد، نیروی بیشتری به کلاویه پیانو اعمال می‌شود.

شکل D

شکل C